

Podjęcie skoncentrowane na rozwiązaniu jako współczesna realizacja idei towarzyszenia wychowawczego
Solution-Focused Brief Therapy as a Contemporary Realization of Educational Accompaniment

ABSTRACT

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of this article is to analyze Solution-Focused Brief Therapy (SFBT) as a contemporary realization of educational accompaniment and to explore its connections with dialogical, relational, and personalist pedagogy.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The central analytical question is: *How does the solution-focused approach reflect the assumptions of educational accompaniment in contemporary pedagogy?* The study applied a critical analysis and interpretation of the literature on pedagogy, philosophy of education, and Solution-Focused Brief Therapy.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The process of argumentation begins with presenting educational accompaniment within dialogical and personalist pedagogy, emphasizing subjectivity, dialogue, and relationality. Then, the key assumptions of SFBT, focusing on resources, agency, and future-oriented change, have been depicted, and both perspectives were compared, presenting SFBT as a practical and contemporary implementation of the idea of educational accompaniment.

RESEARCH RESULTS: The analysis showed that SFBT largely implements the idea of educational accompaniment, especially in terms of the subjectivity of the person, dialogical relationship, resignation from the expert position and orientation towards resources and change.

CONCLUSIONS, RECOMMENDATIONS, AND APPLICABLE VALUE OF RESEARCH: SFBT may be a valuable approach in formal and non-formal education, as well as in preventive and supportive work with adolescents and young adults. The analysis demonstrates its convergence with the concept of educational accompaniment and proposes an interdisciplinary approach combining pedagogical, philosophical, and psychotherapeutic perspectives. The presented findings are implemented in the areas of pedagogical theory, teacher education, and reflection on educational practice. Based on this, one can recommend taking into consideration the assumptions of SFBT in the pedagogues and teachers' education as an approach that strengthens relational competencies.

and an attitude of accompaniment. The findings can serve as a reference point for further research in the areas of education, counseling, and prevention.

→ **KEYWORDS:** **SOLUTION-FOCUSED BRIEF THERAPY (SFBT), EDUCATIONAL ACCOMPANIMENT, DIALOGICAL PEDAGOGY, RELATIONAL PEDAGOGY, SUBJECTIVITY**

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest analiza podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu (SFBT) jako współczesnej realizacji idei towarzyszenia wychowawczego oraz ukazanie jego zbieżności z pedagogiką ignacjańską, dialogiczną i personalistyczną.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problem badawczy dotyczy sposobu, w jaki podejście skoncentrowane na rozwiązaniu realizuje założenia towarzyszenia wychowawczego we współczesnej pedagogice. Zastosowano analizę i krytyczną interpretację literatury przedmiotu z zakresu pedagogiki, filozofii wychowania oraz SFBT.

PROCES WYWODU: Wywód przedstawia ideę towarzyszenia wychowawczego w pedagogice ignacjańskiej, dialogicznej i personalistycznej, akcentując kategorie podmiotowości, relacji i dialogu. Ponadto omówiono kluczowe założenia SFBT oraz dokonano porównania obu perspektyw, ukazując SFBT jako praktyczną i współczesną realizację idei towarzyszenia wychowawczego.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Analiza wykazała, że SFBT w znacznym stopniu realizuje ideę towarzyszenia wychowawczego, szczególnie w zakresie podmiotowości osoby, relacji dialogicznej, rezygnacji z pozycji eksperckiej oraz orientacji na zasoby i zmianę.

WNIOSKI, REKOMENDACJE I APLIKACYJNE ZNACZENIE WPŁYWU BADAŃ: SFBT może stanowić wartościowe podejście w edukacji formalnej i nieformalnej, w tym w edukacji szkolnej, pracy profilaktycznej i pomocowej z młodzieżą i młodymi dorosłymi. Analiza ukazuje jego zbieżności z ideą towarzyszenia wychowawczego oraz proponuje ujęcie interdyscyplinarne łączące perspektywę pedagogiczną, filozoficzną i psychoterapeutyczną. Przedstawione ustalenia mają zastosowanie w obszarze teorii pedagogiki, kształcenia nauczycieli i pedagogów oraz refleksji nad praktyką edukacyjną. Na tej podstawie można rekomendować uwzględnienie założeń SFBT w kształceniu pedagogów i nauczycieli jako podejścia wzmacniającego kompetencje relacyjne oraz postawę towarzyszenia. Ustalenia mogą stanowić punkt odniesienia dla dalszych badań w obszarze edukacji, poradnictwa i profilaktyki.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** **PODEJŚCIE SKONCENTROWANE NA ROZWIĄZANIU (SFBT), TOWARZYSZENIE WYCHOWAWCZE, PEDAGOGIKA DIALOGU, PEDAGOGIKA RELACYJNA, PODMIOTOWOŚĆ**

Wstęp

Współczesna pedagogika coraz wyraźniej odchodzi od modeli wychowania opartych na kontroli oraz diagnozie deficytów, przesuwając uwagę ku podejściom akcentującym relacyjność, podmiotowość oraz współodpowiedzialność w procesie rozwoju osoby. Zmiana ta jest widoczna zarówno w refleksji teoretycznej, jak i w praktykach edukacyjnych, wychowawczych i pomocowych, w których coraz większego znaczenia nabiera kategoria towarzyszenia wychowawczego, rozumianego jako obecność, dialog oraz wspieranie autonomii i sprawstwa wychowanka.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają koncepcje, które – mimo odmiennych źródeł dyscyplinarnych – realizują zbliżone założenia aksjologiczne i relacyjne. Jedną z nich jest podejście skoncentrowane na rozwiązaniu¹ (*Solution-Focused Brief Therapy* – SFBT), wywodzące się z psychoterapii krótkoterminowej, które coraz częściej znajduje zastosowanie także w pedagogice, profilaktyce oraz pracy z dziećmi i młodzieżą.

Podstawę rozważań stanowi analiza i krytyczna interpretacja literatury przedmiotu z zakresu pedagogiki, filozofii wychowania oraz podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu (SFBT) obejmująca klasyczne i współczesne opracowania dotyczące omawianej problematyki². Celem artykułu jest ukazanie podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu jako współczesnej realizacji idei towarzyszenia wychowawczego. Główne pytanie analityczne brzmi: w jaki sposób podejście skoncentrowane na rozwiązaniu realizuje założenia towarzyszenia wychowawczego we współczesnej pedagogice?

Przyjęto tezę, że podejście skoncentrowane na rozwiązaniu stanowi spójną realizację idei towarzyszenia wychowawczego, ponieważ opiera się na relacji dialogicznej, uznaniu podmiotowości osoby oraz koncentracji na jej zasobach i potencjale zmiany. Nowość proponowanej perspektywy polega na interpretacji SFBT nie wyłącznie jako metody pracy terapeutycznej, lecz jako kategorii o znaczeniu pedagogicznym, wpisującej się w szerszy nurt pedagogiki relacyjnej i dialogicznej. Takie ujęcie pozwala na przekroczenie klasycznego podziału między psychoterapią a pedagogiką, wskazując na ich wspólne fundamenty antropologiczne i aksjologiczne.

Idea towarzyszenia wychowawczego – podstawy teoretyczne

Idea towarzyszenia wychowawczego wpisuje się w szerszą tradycję myślenia o wychowaniu jako procesie opartym na relacji, dialogu i uznaniu podmiotowości osoby. Zgodnie z tym ujęciem rozwój człowieka nie dokonuje się w izolacji, lecz w przestrzeni spotkania

¹ W dalszej części artykułu będzie stosowany skrót SFBT zamiennie z pełną nazwą podejścia.

² Autorka jest również psychoterapeutką pracującą w nurcie psychoterapii skoncentrowanej na rozwiązaniu (SFBT) z młodzieżą i młodymi dorosłymi. Informację tę podano w celu ujawnienia perspektywy zawodowej autorki. Natomiast doświadczenie praktyczne nie stanowiło materiału badawczego ani podstawy formułowania wniosków przedstawionych w artykule.

z drugim człowiekiem, który towarzyszy w odkrywaniu sensu doświadczeń oraz budowaniu osobistej drogi życia. Wątki te można odnaleźć w klasycznej tradycji filozoficznej, w której dialog sokratejski stanowił podstawową metodę dochodzenia do prawdy dzięki pytaniom i wspólnemu poszukiwaniu znaczeń, a także w pedagogice personalistycznej, akcentującej godność i niepowtarzalność osoby ludzkiej (Łopatkowa, 1992; Tarnowski, 1993; Walulik, 2023).

Jednym z nurtów akcentujących szczególne znaczenie towarzyszenia w procesie wychowania pozostaje tradycja ignacjańska, w której idea ta wyrasta z zaproponowanej przez świętego Ignacego Loyolę formy rekolekcji ukierunkowanej na integralny rozwój osoby poprzez refleksyjne łączenie doświadczenia życia z jego interpretacją i działaniem. W tym ujęciu rozwój dokonuje się w sekwencji obejmującej: kontekst, doświadczenie, refleksję, działanie i ocenę. Pedagogika ignacjańska stanowi spójną koncepcję wychowania, w której kluczową rolę pełni wychowawca jako towarzysz procesu. Jego zadaniem jest wspieranie wychowanka w analizie jego własnych doświadczeń, ich interpretacji oraz podejmowaniu świadomych decyzji życiowych (Marek, 2017). Zadanie wychowawcy nie sprowadza się do pouczenia, indoktrynacji czy sugerowania gotowych rozwiązań, gdyż takie metody tłumią ducha. Rola wychowawcy wiąże się z dawaniem świadectwa, czyli dzieleniem się własnym spojrzeniem na życie widzianym zarówno z perspektywy ludzkiej, jak i Bożej (Walulik, 2023).

Istota tego podejścia opiera się na założeniu, że wychowanie nie dokonuje się w oderwaniu od warunków życia, lecz z ich pełnym uwzględnieniem, a fundamentalne znaczenie ma relacja między wychowawcą a wychowankiem, oparta na towarzyszeniu oraz uważnym wspieraniu procesu refleksji. Refleksja umożliwia nadawanie znaczeń własnym doświadczeniom i przekładanie ich na konkretne działania, natomiast ocena służy rozpoznawaniu własnego rozwoju w perspektywie osobistego wzrostu (Walulik, 2023).

Tak rozumiane towarzyszenie wychowawcze, zakorzenione w tradycji ignacjańskiej i rozwijane w pedagogice ignacjańskiej, stanowi wprowadzenie do refleksji nad dialogicznym wymiarem relacji wychowawczej, której fundamenty można odnaleźć w koncepcji Martina Bubera. Filozofia dialogu Bubera wyrasta nie tylko z refleksji filozoficznej, lecz także z jego inspiracji biblijnych (Stawnicka-Zwiahel, 2014). Buber podkreślał, że człowiek staje się sobą nie w izolacji, lecz w relacji „Ja–Ty”. Oznacza to, że rozwój człowieka dokonuje się poprzez autentyczne spotkanie, bliskość, dialog, zaufanie i doświadczenie bycia uznanym przez drugą osobę. W ujęciu Bubera warunkiem autentycznej relacji wychowawczej jest „pradystans” oznaczający postrzeganie drugiego człowieka jako odrębnego podmiotu posiadającego godność i autonomię, a nie obiektu oddziaływań wychowawczych (Glinkowski, 2014).

Dialogiczne rozumienie relacji obecne w filozofii Martina Bubera znalazło kontynuację i rozwinięcie w pedagogice personalno-egzystencjalnej Janusza Tarnowskiego, nazywanej również pedagogiką dialogu. W centrum tej koncepcji znajduje się wychowanie oparte na spotkaniu, wzajemnym szacunku i autentycznej relacji między wychowawcą a wychowankiem (Tarnowski, 1991). Z kolei dialog w tej koncepcji rozumiany jest jako metoda, proces i postawa (Buczek, 2017).

Fundamentem towarzyszenia wychowawczego jest dla Tarnowskiego wejście w świat wychowanka. Wychowawca rozpoczyna swoją obecność od szczerego zainteresowania światem drugiego człowieka, bez oceniania i narzucania interpretacji, za to z szacunkiem i autentycznością. Dzięki temu możliwa staje się realizacja idei towarzyszenia wychowawczego poprzez obecność, słuchanie i wejście w perspektywę ucznia. Relacja wychowawcza nabiera charakteru spotkania i dążenia do autentycznej więzi, opartej na wzajemnym zaufaniu, cierpliwości oraz procesie wzajemnego uczenia się. W tym ujęciu wychowanie nie jest nastawione na osiąganie natychmiastowych efektów, lecz na długofalowy proces dojrzewania osoby i odkrywania przez nią własnego powołania (Tarnowski, 2009).

Szczególnie istotnym kontekstem dla współczesnego rozumienia towarzyszenia wychowawczego pozostaje pedagogika serca Marii Łopatkowej, w której relacja z drugim człowiekiem stanowi warunek kształtowania sensu życia oraz wewnętrznego rozwoju. Autorka podkreśla, że doświadczenie miłości i akceptacji stanowi fundament emocjonalnego i społecznego rozwoju człowieka. Wychowanie ujmowane jest tutaj jako proces oparty na relacji i towarzyszeniu, a nie na jednostronnym kierowaniu rozwojem drugiego człowieka (Łopatkowa, 1992).

Wspólną płaszczyznę przedstawionych koncepcji stanowi postrzeganie wychowania jako przestrzeni spotkania i dialogu, w której uznanie podmiotowości wychowanka staje się warunkiem jego integralnego rozwoju.

Podejście skoncentrowane na rozwiązaniu (SFBT) – geneza i podstawowe założenia

Geneza SFBT

Podejście skoncentrowane na rozwiązaniu (ang. *Solution Focused Brief Therapy* – SFBT) zostało opracowane przez Insoo Kim Berg oraz Steve'a de Shazera pod koniec lat siedemdziesiątych XX wieku w Brief Family Therapy Center w Milwaukee w Stanach Zjednoczonych (Berg, 1994). Na rozwój tego podejścia znaczący wpływ wywarły założenia konstrukcjonizmu społecznego oraz systemowej terapii rodzin, szczególnie prace Mental Research Institute, a także inspiracje dorobkiem Milтона H. Ericksona (de Shazer, 1985). Choć koncepcja ta wywodzi się z obszaru psychoterapii krótkoterminowej, współcześnie znajduje zastosowanie również w pedagogice, pracy socjalnej, edukacji, profilaktyce oraz resocjalizacji.

SFBT nie powstało jako gotowa teoria, lecz jako efekt systematycznej analizy praktyki klinicznej prowadzonej przez zespół specjalistów Brief Family Therapy Center. W prace te było zaangażowanych około dwudziestu terapeutów, badaczy i pracowników socjalnych, którzy regularnie analizowali nagrania sesji terapeutycznych, poszukując elementów szczególnie skutecznych i użytecznych w pracy z klientami. Zidentyfikowane w ten sposób strategie były następnie testowane i rozwijane w kolejnych przypadkach. Dzięki temu powstał model oparty na iteracyjnym uczeniu się z praktyki (Sundman, 2016).

W trakcie dalszych badań zauważono, że ludzie posiadają zasoby, siłę i odporność (*resilience*), aby lepiej radzić sobie z trudnościami i budować rozwiązania (de Shazer i Dolan, 2012). Ponadto zaobserwowano, że znaczące zmiany w życiu klienta wynikają z uważnego wydobywania tego, co już działa, zamiast koncentracji na problemach i trudnościach. Zjawisko to określono jako „wyjątki”, czyli sytuacje, w których problem nie występuje bądź jest mniej nasilony. Ich eksploracja stała się jednym z fundamentów podejścia, obok pracy na zasobach i doświadczeniach sukcesu. Jak podaje Sundman (2016), na tej podstawie rozwinęto kolejne kluczowe techniki SFBT, takie jak pytanie o cud oraz pytania skalujące, które bezpośrednio wyłoniły się z analizy praktyki klinicznej. Pytanie o cud służy doprecyzowaniu celów oraz stanowi punkt odniesienia w procesie wsparcia, ponieważ określa wizję pożądaną przyszłości po rozwiązaniu problemu (de Shazer i Dolan, 2012). Z kolei pytania skalujące służą do łączenia wizji preferowanej przyszłości z oceną aktualnych postępów oraz planowaniem małych kroków prowadzących do zmiany. Pytania te wzmacniają motywację do działania, albowiem pozwalają klientowi określić, gdzie znajduje się na skali zmiany, co będzie pierwszym sygnałem dalszego postępu oraz co już się poprawiło. W dalszym etapie rozwoju podejścia nacisk na konstruowanie rozwiązań poprzez pytania odnoszące się do preferowanej przyszłości klienta przyczynił się do stopniowego przesunięcia modelu SFBT od koncentracji na rozwiązywaniu problemów (*problem solving*) ku budowaniu preferowanej przyszłości (*future building*) (Zatloukal, 2025).

Podstawowe założenia SFBT

Jednym z podstawowych założeń podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu jest uznanie osoby korzystającej ze wsparcia za eksperta w zakresie własnego życia, celów i doświadczeń (Berg i Dolan, 2001; de Shazer, 1994). Oznacza to odejście od tradycyjnego modelu pomocy, w którym terapeuta diagnozuje problem oraz wyznacza kierunek zmiany. Nie oznacza to jednak, że terapeuta rezygnuje z roli profesjonalisty, jedynie z pozycji eksperta od życia drugiego człowieka. W tym kontekście szczególnie znaczenie ma postawa „niewiedzenia” (*not-knowing stance*), rozumiana jako filozoficzne i praktyczne podejście, w którym wypowiedzi terapeuty – niezależnie od tego, czy są to pytania czy sugestie – formułowane są w otwarty i zarazem ostrożny sposób, z wyraźnym szacunkiem dla perspektywy klienta (Anderson, 2005; De Jong i Berg, 2012). Postawa ta wspiera dialogiczny sposób pracy, w którym terapeuta nie przyjmuje pozycji „wiedzącego lepiej”, lecz pozostaje uważny i ciekawy znaczeń konstruowanych przez klienta, co tym samym tworzy przestrzeń do wspólnego poszukiwania rozwiązań.

Charakterystyczna dla SFBT jest orientacja na skuteczne działania i doświadczenia sprzyjające zmianie. Wyraża się to w filozofii centralnej, która zakłada, że nie należy zmieniać tego, co funkcjonuje prawidłowo, warto rozwijać i wzmacniać działania przynoszące pozytywne rezultaty oraz rezygnować z nieskutecznych rozwiązań na rzecz nowych sposobów działania (Berg i Miller, 1992).

Podejście to zakłada, że człowiek posiada kompetencje i doświadczenia, które mogą zostać wykorzystane w procesie konstruowania wizji preferowanej przyszłości. Termin ten odnosi się do alternatywnego sposobu życia klienta, w którym aktualnie doświadczane trudności przestają odgrywać istotną rolę (Ratner i in., 2012). Szczególne znaczenie przypisuje się analizie wyjątków od sytuacji problemowej, wcześniejszych sukcesów oraz działań, które okazały się pomocne w radzeniu sobie z trudnościami, ponieważ stanowią one wskazówki dotyczące istniejących już zasobów i możliwych rozwiązań.

Interesującym kierunkiem rozwoju SFBT w ostatnich dekadach była koncepcja *best hopes* wypracowana przez zespół BRIEF³ w Londynie (Sundman, 2016). Polega ona na rozpoczynaniu rozmowy od pytania o najlepsze nadzieje klienta związane z udziałem w terapii, zamiast od pytania o problem. Ujęcie to pozwala od początku koncentrować się na preferowanej przyszłości i możliwych efektach terapii oraz wyznaczać kierunek dalszych działań. W praktyce wzmacnia orientację na rozwiązania, skraca proces terapeutyczny oraz wzmacnia sprawczość klienta.

SFBT traktuje język jako podstawowe narzędzie konstruowania znaczeń, gdyż to właśnie w różnych kontekstach interakcji społecznych ludzie interpretują swoje doświadczenia i nadają im sens. Opisywane interakcje tworzą mapę pojęciową, dzięki której ludzie orientują się w świecie i wyrażają siebie. Tym samym praca z „mapą” klienta, wyrażana w jego własnych słowach, stanowi jedno z podstawowych zadań terapeuty, gdyż umożliwia odkrywanie celów, znaczeń i zasobów wspierających zmianę oraz lepsze rozumienie perspektywy klienta. Dzięki takiemu prowadzeniu dialogu terapeuta wzmacnia narrację skoncentrowaną na możliwościach zamiast na deficytach (Anderson, 2005; De Jong i Berg, 2012).

W konsekwencji podejście skoncentrowane na rozwiązaniu stanowi spójny model pracy terapeutycznej, którego podstawowym celem jest wspieranie procesu zmiany poprzez uruchamianie zasobów klienta oraz konstruowanie wizji preferowanej przyszłości.

Podejście skoncentrowane na rozwiązaniu jako współczesna realizacja idei towarzyszenia wychowawczego

Przedstawione wyżej założenia SFBT pozwalają postrzegać tę koncepcję nie tylko jako metodę pracy pomocowej, lecz przede wszystkim jako szczególny sposób rozumienia relacji z drugim człowiekiem. W perspektywie pedagogicznej istotnego wymiaru nabierają te elementy podejścia, które akcentują podmiotowość osoby, dialogiczny charakter relacji oraz wspieranie sprawstwa i autonomii w procesie zmiany.

W tym sensie SFBT można interpretować jako współczesną realizację idei towarzyszenia wychowawczego. Relacja pomocowa przestaje być tu oparta na kontroli,

³ Zespół BRIEF został założony przez trzech brytyjskich terapeutów i pracowników socjalnych: Harveya Ratnera, Evana George'a i Chrisa Ivesona w 1989 w Londynie. Jest to jeden z najważniejszych europejskich ośrodków zajmujących się terapią skoncentrowaną na rozwiązaniu (SFBT).

diagnozie negatywnej i jednostronnym oddziaływaniu, a staje się przestrzenią współpracy, obecności oraz wspólnego poszukiwania możliwości rozwoju.

Podmiotowość i sprawstwo osoby jako fundament relacji wychowawczej

Jednym z kluczowych założeń podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu jest przekonanie o posiadaniu przez osobę zasobów niezbędnych do wprowadzania zmiany. Oznacza to odejście od perspektywy deficytowej, w której uwagę kieruje się przede wszystkim na braki i trudności, na rzecz ujęcia zasobowego, akcentującego kompetencje, doświadczenia sukcesu oraz dotychczasowe strategie radzenia sobie.

W perspektywie towarzyszenia wychowawczego założenie to nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ redefiniuje ono rolę osoby wspierającej. Wychowawca nie jest tu postrzegany jako ekspert narzucający gotowe rozwiązania, lecz jako towarzysz rozwoju, który pomaga wychowankowi dostrzec i wzmocnić jego zasoby oraz własne możliwości działania. Tym samym relacja wychowawcza zostaje przesunięta z modelu asymetrycznego ku relacji bardziej partnerskiej, opartej na uznaniu sprawstwa wychowanka.

Dialogiczny charakter relacji i zmiana pozycji „wiedzącego”

Istotnym wymiarem SFBT jest specyficzny sposób prowadzenia dialogu, który nie polega na diagnozowaniu i interpretowaniu problemu przez osobę wspierającą, lecz na wspólnym poszukiwaniu znaczeń, zasobów i możliwości zmiany (Berg, 1994; Franklin i in., 2011). W tym sensie relacja pomocowa zostaje oparta na postawie „niewiedzy”, w której wychowawca rezygnuje z roli dominującego eksperta na rzecz uważnego towarzysza doświadczeń drugiego człowieka.

Taka forma relacji w sposób wyraźny koresponduje z pedagogiką dialogu i filozofią spotkania, w których kluczowe znaczenie ma autentyczna obecność oraz uznanie drugiego za podmiot relacji. Wychowanie przestaje być wówczas procesem jednostronnego oddziaływania, a staje się przestrzenią współkonstruowania znaczeń i możliwych kierunków działania.

Orientacja na przyszłość, nadzieję i możliwość zmiany

SFBT charakteryzuje się wyraźną orientacją ku przyszłości, w której centralne znaczenie ma budowanie wizji pożądanej zmiany. Zamiast koncentrować się na genezie trudności, podejście to kieruje uwagę na to, jak mogłoby wyglądać życie osoby, gdy problem ulegnie osłabieniu lub przestanie dominować jej doświadczenie.

W ujęciu pedagogicznym orientacja ta wpisuje się w ideę wychowania rozumianego jako wspieranie rozwoju i uruchamianie potencjału osoby. Towarzystwo wychowawcze

nie oznacza w tym kontekście prowadzenia wychowanka przez gotowe etapy zmiany, lecz wspieranie go w formułowaniu własnej wizji przyszłości oraz w podejmowaniu nawet niewielkich kroków prowadzących do jej realizacji. W ten sposób wzmacniane jest poczucie sprawstwa oraz doświadczanie sensowności podejmowanych działań.

Zasoby, wyjątki i mikrozmiana jako przestrzeń rozwoju

Istotnym elementem podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu jest koncentracja na tzw. wyjątkach, czyli sytuacjach, w których problem nie występował lub jego nasilenie było mniejsze. Analiza takich doświadczeń pozwala dostrzec, że problem nie ma charakteru stałego i nie determinuje całkowicie funkcjonowania osoby.

W perspektywie pedagogicznej odkrywanie wyjątków staje się sposobem wzmacniania zasobów wychowanka oraz budowania jego kompetencji refleksyjnych. Towarzyszenie wychowawcze polega tu na wspólnym zauważaniu momentów skutecznego działania i wzmacnianiu ich znaczenia, co prowadzi do stopniowej, ale realnej zmiany. Szczególną rolę odgrywa przekonanie, że nawet niewielkie kroki mogą prowadzić do zmiany, jeśli są świadomie dostrzegane i wzmacniane.

Od kontroli do towarzyszenia – zmiana paradygmatu relacji wychowawczej

Wszystkie powyższe elementy wskazują na istotną zmianę paradygmatu relacji pomocowej i wychowawczej. Podejście skoncentrowane na rozwiązaniu odchodzi od logiki kontroli, korekty i diagnozy na rzecz logiki współpracy, dialogu i wzmacniania zasobów. W tym sensie może być interpretowane jako praktyczna realizacja idei towarzyszenia wychowawczego, w której kluczowe znaczenie ma obecność drugiego człowieka, jego podmiotowość oraz uznanie jego zdolności do współtworzenia własnego rozwoju.

W konsekwencji SFBT nie powinno być redukowane wyłącznie do zbioru technik pomocowych, lecz rozumiane jako spójna propozycja antropologiczno-relacyjna, która może stanowić inspirację dla współczesnej pedagogiki. W tym ujęciu towarzyszenie wychowawcze przestaje być kategorią jedynie teoretyczną, a staje się praktyką możliwą do realizacji w codziennym kontakcie edukacyjnym i pomocowym.

Wnioski i rekomendacje

Przeprowadzona analiza wskazuje, że podejście skoncentrowane na rozwiązaniu (SFBT) może stanowić istotne wsparcie współczesnych koncepcji pedagogicznych, zwłaszcza tych odwołujących się do idei towarzyszenia wychowawczego. Umożliwia ono ujmowanie relacji wychowawca-wychowanek jako procesu opartego na współpracy, dialogu oraz wzmacnianiu sprawczości i zasobów osoby.

Potencjał aplikacyjny tego podejścia znajduje potwierdzenie w badaniach empirycznych. Przegląd literatury wskazuje na skuteczność SFBT w pracy z dziećmi i młodzieżą w środowisku szkolnym, zwłaszcza w zakresie funkcjonowania emocjonalnego, behawioralnego i społecznego (Kim i Franklin, 2009; Franklin i in., 2011). Najnowsze metaanalizy potwierdzają jego efektywność w różnych obszarach funkcjonowania uczniów. Szczególnie wyniki badań eksperymentalnych (RCT) wykazują na wysoką skuteczność tego podejścia w pracy z adolescentami doświadczającymi trudności szkolnych (Hong i in., 2025; Karababa, 2024). Wyniki te wzmocniają przesłanki do stosowania SFBT w praktyce edukacyjnej i pedagogicznej. W tym kontekście zasadne wydaje się uwzględnianie założeń SFBT w kształceniu pedagogów jako podejścia rozwijającego kompetencje relacyjne oraz orientację na zasoby i sprawczość wychowanka. Jednocześnie SFBT może stanowić inspirację dla redefinicji roli pedagoga jako osoby współuczestniczącej w procesie zmiany, a nie jedynie diagnozującej i interweniującej. Należy jednocześnie podkreślić, że przedstawione rozważania opierają się na krytycznej analizie i interpretacji literatury przedmiotu. W związku z tym sformułowane wnioski mają charakter koncepcyjny i interpretacyjny, a celem artykułu nie jest empiryczna weryfikacja skuteczności podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniu w praktyce pedagogicznej. Przedstawione wnioski wymagają dalszej weryfikacji w badaniach empirycznych prowadzonych w różnych kontekstach edukacyjnych i wychowawczych.

BIBLIOGRAFIA

- Anderson, H. (2005). Myths about „not-knowing”. *Family Process*, 44(4), 497–504.
- Berg, I.K. (1994). *Family-based services: A solution-focused approach*. Norton.
- Berg, I.K. i Dolan, Y. (2001). *Tales of solutions: A collection of hope-inspiring stories*. Norton.
- Berg, I.K. i Miller, S.D. (1992). *Working with the problem drinker: A solution-oriented approach*. Norton.
- Buczek, W. (2017). Pedagogika personalno-egzystencjalna ks. Janusza Tarnowskiego. Dialog wychowawczy jako propozycja metody wychowania we współczesnej rodzinie, szkole, społeczeństwie. *Polska Myśl Pedagogiczna*, 3, 175–191. <https://doi.org/10.4467/24504564PMP.17.011.7034>
- De Jong, P. i Berg, I.K. (2012). *Interviewing for solutions*. Wadsworth.
- Franklin, C., Trepper, T.S., Gingerich, W.J. i McCollum, E.E. (red.). (2011). *Solution-Focused Brief Therapy: A handbook of evidence-based practice*. Oxford University Press.
- Glinkowski, W.P. (2014). Kim są uczestnicy Buberowskiego dialogu? *Analiza i Egzystencja*, 26, 43–60.
- Hong, J., Park, I.Y., Yu, M. i Franklin, C. (2025). Solution-Focused Brief Therapy in Korean schools: A meta-analysis. *Research on Social Work Practice*. <https://doi.org/10.1177/10497315251385970>
- Karababa, A. (2024). A meta-analysis of solution-focused brief therapy for school-related problems in adolescents. *Research on Social Work Practice*, 34(2), 169–181. <https://doi.org/10.1177/10497315231170865>
- Kim, J.S. i Franklin, C. (2009). Solution-Focused Brief Therapy in schools: A review of the outcome literature. *Children and Youth Services Review*, 31(4), 464–470. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.10.002>
- Łopatkowa, M. (1992). *Pedagogika serca*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

- Marek, Z. (2017). *Pedagogika towarzyszenia: Perspektywa tradycji ignacjańskiej*. Akademia Ignatianum w Krakowie.
- Ratner, H., George, E. i Iveson, C. (2012). *Solution focused brief therapy: 100 key points and techniques*. Routledge.
- de Shazer, S. (1985). *Keys to solution in brief therapy*. Norton.
- de Shazer, S. (1994). *Words were originally magic*. Norton.
- de Shazer, S. i Dolan, Y. (2012). *More than miracles: The state of the art of solution focused brief therapy*. Routledge.
- Stawnicka-Zwiahel, E. (2014). *Stworzeni do relacji. Dialogiczne inspiracje Martina Bubera*. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Sundman, P. (2016). *The solution-focused brief therapy theory development*. W: K.R. Santhosh, J. Koorankot i P.K. Raheemudheen (red.), *Solution focused approach in behavioural sciences* (s. 36–51). Department of Psychology, CDMRP University of Calicut.
- Tarnowski, J. (1991). Człowiek – dialog – wychowanie. Zarys chrześcijańskiej pedagogiki personalno-egzystencjalnej. *Znak*, 9, 69–78.
- Tarnowski, J. (1993). *Jak wychowywać?* Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej.
- Tarnowski, J. (2009). *Jak wychowywać? Barykada czy dialog?* Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna Adam.
- Walulik, A. (2023). Towarzystwo wychowawcze wobec wirtualnego świata. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Perspektywa wychowawcza* (s. 61–75). Wydawnictwo Księgarnia Akademicka. <https://doi.org/10.12797/9788381389624.03>
- Zatloukal, L. (2025). Varieties of work with preferred futures in solution-focused brief therapy. *Contemporary Family Therapy*, 47, 339–353. <https://doi.org/10.1007/s10591-024-09725-9>

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Source of funding

Lack of funding sources.

Disclosure statement

No potential conflict of interest was reported by the author(s).